L'escola de les oportunitats

ANNA JOLONCH

DOCTORA EN CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

La manera més habitual d'abordar el crònic fracàs escolar és atribuir-lo a les mancances de tota mena del sistema educatiu o dels mateixos alumnes. Fa massa temps que, davant les dades dels alumnes catalans que deixen d'estudiar i abandonen el sistema sense un títol de secundària, les interpretacions apunten a les deficiències en la inversió i els recursos o a les deficiències dels mateixos alumnes. Crec que més que apuntar a allò que falta el que cal és posar en valor allò que tenim. Per què no ens preguntem menys per les carències i més per allò que promou l'èxit? ¿Sabem què fa que un jove vulgui aprendre i tenir èxit a l'escola? Què fa que amb els mateixos condicionants d'origen uns se'n surtin i d'altres no? Per què les noies tenen més èxit? Per què no ens preguntem menys pel fracàs i més per l'assoliment escolar?

Ara fa deu anys vaig tenir el privilegi de coordinar un seminari i un estudi que van durar més de dos anys des de la Fundació Jaume Bofill. Les reflexions, les ponències i les propostes dels experts es van publicar amb el títol *Junts a l'aula? Present i futur del model d'educació comprensiva a Catalunya* (Aymerich, R.; Lluró, J.; Roca, E., 2011). Conscients del paper determinant de l'escola com a institució en la cohesió social del país, i d'una societat cada cop més polaritzada, constatàvem com i per què a Catalunya s'havia anat desvirtuant el model d'escola comprensiva i inclusiva. Les propostes apuntaven al currículum, el professorat, les direccions i l'organització dels centres, i a un model més flexible i personalitzat d'aula integradora. I es reconeixia l'existència, als marges del sistema, d'experiències innovadores que haurien de ser promogudes per l'administració. Malauradament són propostes d'una candent actualitat. Les xifres de les desercions dels joves estudiants catalans i l'atur juvenil ens segueixen colpint. I ens seguim preguntant: per què continua repetint un de cada cinc joves abans dels 16 anys?, per què continuem tenint l'índex d'abandó més alt d'Europa?

Fa pocs dies s'ha celebrat el cinquè congrés estatal d'escoles de segona oportunitat a l'Hospitalet, on l'amfitriona era la Fundació El Llindar, capdavantera en un moviment educatiu que reivindica un nou model d'escola i que reclama ser reconegut. Un reconeixement que donen amb escreix els testimonis dels joves. Escoltar-los ens pot inspirar sobre quines són les claus de l'èxit educatiu, per deixar de generar, en paraules dels alumnes que han abandonat, incertesa, por, frustració, desil·lusió, desafecció i manca de futur. Les escoles de segona oportunitat fan de mirall d'un sistema que segueix centrifugant milers d'alumnes.

Només cal escoltar la Thais: "Vaig a una escola on no s'han donat per vençuts amb mi" (ARA, 2 de maig). El que hi ha al darrere és una mirada educadora que acull la seva ràbia i frustració i els ajuda a recuperar el camí de l'autoestima perduda. Una mirada que desvetlla en l'alumne la llibertat de reinventar-se en tot moment. Lluny de les imatges fixes i les etiquetes que empresonen l'adolescent en una representació negativa de si mateix que el condemna al fracàs. Molts dels desertors han sigut repetidors, expulsats en algun moment, suspesos, i acaben interioritzant que són nuls, dropos o conflictius. Ens ho explicava fa deu anys François Dubet, autor de *L'escola de les oportunitats*. El vençut pot acceptar la seva sort i el judici que l'invalida o pot protestar fins al punt d'agredir els jutges que l'invaliden. La violència escolar no és només fruit d'una greu crisi social, també es gesta en el patiment dels vençuts, que retornen la violència de l'estigma contra qui els estigmatitza.

El gran desafiament és formar els joves perquè sentin que formen part d'una comunitat i que són algú per a algú

Bernard Charlot, que va ser el meu professor a Paris VIII, es pregunta des de fa més de trenta anys per què uns fracassen i d'altres tenen èxit. Erigeix la seva teoria de "la relació amb el saber" contra les teories del dèficit cultural que classifiquen negativament els alumnes de les classes populars, a qui sempre, diu, els falta alguna cosa. I és que per a Charlot la bona escola seria aquella que posaria en el centre de la seva missió aportar als alumnes unes referències que els permetin trobar un sentit a la vida, a la seva pròpia vida, a la societat, al món, a les relacions amb els altres i la relació amb un mateix. D'aquesta manera, el que posa al centre de l'escola és la idea de sentit, i el desig d'aprendre. La pregunta del sentit ajuda a superar els debats estèrils a cop de manifestos entre coneixements i competències. El gran desafiament és "la formació de subjectes". La formació de joves que puguin projectar el seu futur, que tinguin confiança en si mateixos, que sentin que formen part d'una comunitat, que sàpiguen que són algú per a algú. Això no depèn tant dels sabers que aprenen com de la manera com es transmeten i l'estil educatiu del centre. El que cal és preocupar-se per la sort dels vençuts i fer de l'escola de les oportunitats una escola per a tothom: què esperem?

DE FIT A FIT

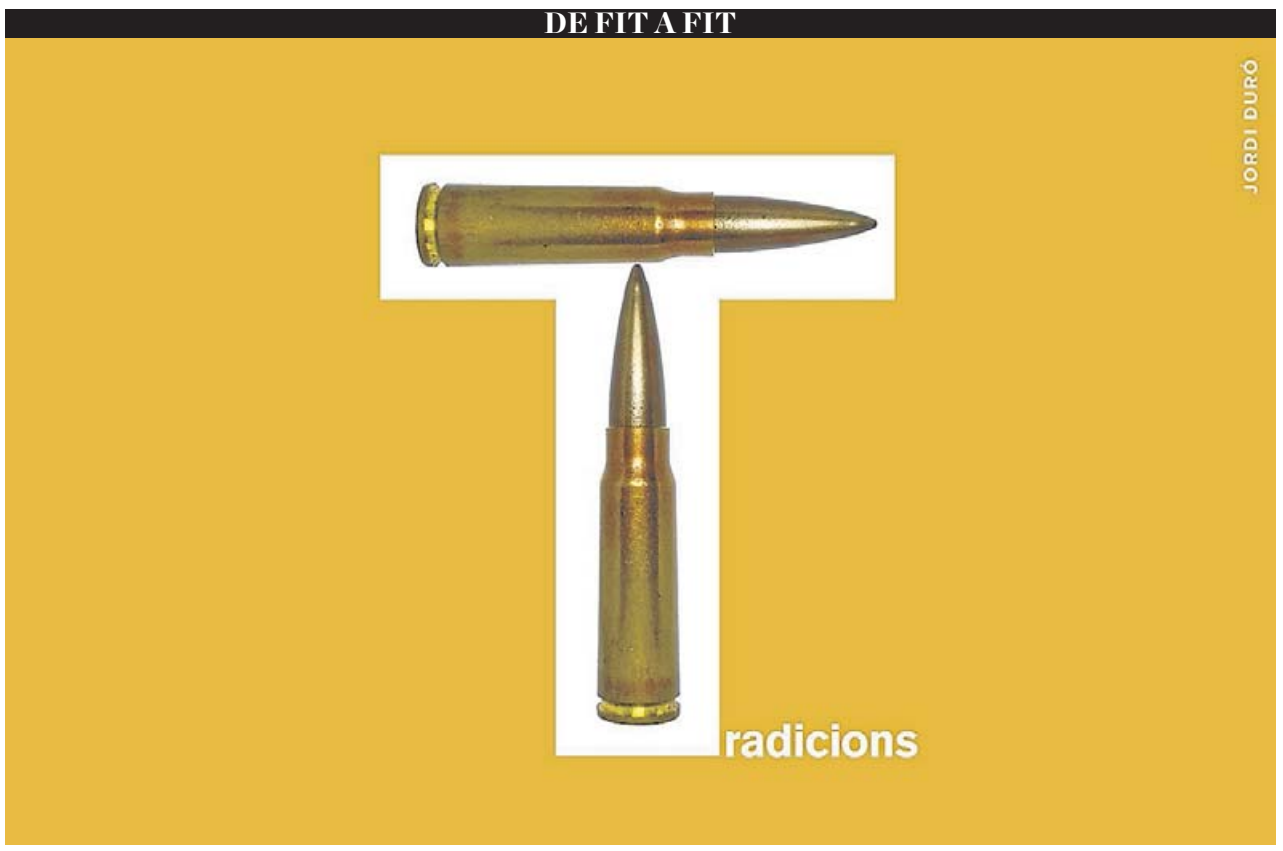

Cuixart a 'The New York Times'

SEBASTIÀ ALZAMORA

ESCRIPTOR

El diari *The New York Times* ha dedicat un ampli reportatge a Jordi Cuixart, amb declaracions del protagonista, situant amb prou claredat el seu cas. Un criminal per a la justícia espanyola, que el va condemnar a onze anys i mig de presó. Però un pres polític o de consciència per a la majoria de catalans i per a les diverses organitzacions supranacionals que han denunciat la seva situació (començant per Amnistia Internacional, que ha exigit el seu alliberament immediat, i el de Jordi Sànchez, en reiterades ocasions). Cuixart ha acabat personificant la situació extremadament delicada en què s'ha acabat situant Espanya pel que fa a la qualitat de la seva democràcia. De fet, des del dia que la jutge Lamela va ordenar el seu ingrés preventiu a presó, el cas de Jordi Cuixart i de Jordi Sànchez (i, després, de la resta de presos i exiliats polítics catalans) ha tingut una repercussió internacional considerable. Però ja se sap que, quan arriba a *The New York Times*, i com a tema de portada, aquesta repercussió s'amplifica i es multiplica (a pesar que una dirigent de Ciutadans, en una altra ocasió que aquest rotatiu va publicar una notícia que no va ser del gust del nacionalisme espanyol, el definís com "un diari més").

Aquesta mala imatge internacional ja ha posat Espanya en situacions espinoses que també han punxat la Unió Europea, com la que va protagonitzar Josep Borrell (en el seu actual càrrec d'alt comissionat de Política Exterior de la UE) quan va demanar al govern rus l'alliberament de l'opositor Navalni, i la resposta del ministre rus d'Exteriors va ser que Espanya tenia presos polítics i que Europa ho consentia. Espanya no sol perdre ocasió de ser un membre incòmode de la UE, però el lloc on s'ha situat en la seva resposta a l'independentisme català l'ha convertit en una anomalia massa cridanera i massa difícil de suportar. És inevitable pensar, una vegada més, en l'advertiment de Rubalcaba, quan deia que l'Estat (espanyol, s'entén) estava disposat a "pagar el preu" que correspongués per defensar la seva unitat territorial.

Ja que hem esmentat Navalni, Cuixart fa notar una qüestió fonamental: "No poden eliminar-me", subratlla. Al nacionalisme espanyol aquestes paraules li semblaran una provocació, però descriuen el punt en què es troba la qüestió: la paciència de la comunitat internacional amb Espanya és gran, però no dona per concedir-li el marge que se li concedeix a Rússia per cometre crims d'estat. Al mateix temps, allò que tampoc es pot permetre Espanya, certa Espanya almenys, és deixar en llibertat Cuixart ni els altres presos polítics. Des del seu punt de vista, constituiria una derrota insofrible. Els vots particulars de dos magistrats del Constitucional sobre el cas de Jordi Turull obren la porta d'Estrasburg, però els resultats de les eleccions madrilenyes tanquen, encara més, la via dels indults. La de la reforma del Codi Penal sembla aparcada. Espanya, amb els presos polítics, ha aconseguit posar-se molt a prop del racó indesitjable de les democràcies fallides.